

den neolithischen Funden, und auf Grund derselben entwerfe ich ein Bild von den ersten Ansiedlern des Komitats, die zur Zeit der ersten Perioden der Theisskultur vom Norden auf das Gebiet des Komitats kamen. Fachgemäss aufgedeckte Funde erlauben die Feststellung der neolithischen Siedlungsformen.

Es gibt Orte, wo die Siedlung ganz offen ist, Schutz bieten höchstens die schlängelnden Gewässer und die Sümpfe. Unter ihnen gibt es Übergangsorte, wo ausser freistehender Herde keine Spur von Siedlungen aufzufinden ist. Anderenorts bewahren Erdgruben das Andenken von Wohnungen. Andere Formen zeigen wieder diejenigen Siedlungen, wo auf der Erdoberfläche gebaute Hüttenartige Wohnungen aufweisbar sind.

Gegenstand einer besonderen Besprechung sind die sporadischen Funde aus dem Kupferzeitalter und die fachgemäss aufgedeckten Gräber, die in der letzteren Zeit zum Vorschein kamen und die auch dieses Gebiet in den Kulturkreis von Bodrogresztur einreihen.

Die Geschichte der Erforschung der

bronzezeitlichen Denkmäler bespreche ich nach den Gesichtspunkten die ich beim Neolithikum vor Augen hielt. Auf Grund dieser Funde und Fundorte kann es festgestellt werden, dass auf dem Gebiete des Komitats jede Periode dieses Zeitalters vertreten ist, und zwar oft auf einem Gebiete, wo auch die früheren Kulturen ihre Lebensbedingungen auffanden.

Nach der Besprechung des Materials des Eisenzeitalters behandle ich das Erscheinen der auch dem Namen nach bekannten Völker, der Skythen und Kelten, und stelle fest, dass unseres Wissens die Skythen die ersten bekannten Bewohner des Komitats waren.

Auf der, der Arbeit beigelegten Landkarte zeige ich sämtliche Fundorte summarisch an, denn ihr sehr oft vorkommendes Zusammensein zeigt es am besten, wie sehr die geographischen Verhältnisse des Gebietes auch in verschiedenen Zeitaltern die einzelnen Orte zur Ansiedlung gleichfalls angeboten haben.

E. Zalotay.

A pusztaistvánházi és konyári koraréz kori temetők.

A biharmegyei Konyáron talált rézkori temetőről, Dr. Hillebrand Jenő Pusztaistvánházáról szóló monografiájának egyes fejezeteivel való összevetés alapján az alábbiakat közölhetem.

ad II. A csontvázak tengelye itt is K-Ny-i irányú. A helyzete is ugyanaz. Márványgyöngy = márványkorong. Kovakés, nyílhegy és hulladék Konyáron gyakoribb. Két jelképes sír is volt. A hullacsonkítás itt is igen gyakori. Hiányzott a fej, a kézfej, lábfej, néha az ágyéksigolyák, a mellkas, az egész felsőtest. A hiányzó, de ugyanabban a sírban, vagy a közelben megtalált rész csontjainak helyzete azon-

ban olyan volt, hogy abból kétségtelenül megállapítható, hogy a testet halála után azonnal, vagyis akkor darabolták fel (kifésztéssel), amikor a hús a csontokat még összetartotta. Így pl.: az egyiknél a kézfej a könyökön volt. Az aprócsontok a helyükön voltak, a kéz lefésztése tehát a hússal együtt történt, tehát nem sírablók szórták szét. Egy másiknál pl.: lábfej hiányzik, onnan az ágyéksigolyáig egységes, azután egy arasznyi űr, utána az ágyéksigolyák együtt, aztán arasznyi űr, ismét a mellkas együtt, utána űr, majd a nyakcsigolyák és a fej. Megnyújtott voltának megfelelően a szűk sírban körben feküdt.

ad III. Konyáron én egy halott mellett, de nem a keze közelében fekvő két edényben egy-egy újj három percét leltem. Igaz, hogy nem a legfenekén, hanem a középetáján, földbeágyazva, az is igaz, hogy nem nézhettem meg, hogy a saját újja nem hiányzik-e, de én azt akkor érthetőnek találtam, különösen azért is, mert láttam, hogy mily ügyesen enucleálják a halottak izületeit, másként könnyen elképzelhető a babonás, vagy szerető rokon, vagy érdekelt ilynemű áldozata. (Gargas barlang kezei).

ad IV. Konyáron Sőreghi I, én 1 rézpengét találtunk. Az enyémmek a nyéli részei oldalt kissé fogazottak, a könnyebb, illetőleg biztosabb beerősíthetés céljából. Csontfegyvert nem igen láttunk, obsidiánt azonban igen.

ad V. Márványkorong gyakori volt. Sőreghi is, én is leltem egy-egy hétmenetes vörösréz spirált is, az enyém egy korong-sor végén volt, ugyanígy felfűzve.

ad VI. Itt is kétféle edény volt. Egészen prima és egészen primitív, vastagfalú, mállékony, háziipari. Tejesköcsög úgyszólván minden sírban volt. Igen ritka azonban a lyukasfülű edény, ha van is lyuk rajta, az igen szűk, és a fül igen kicsiny. A füles-edény helyett gyakoribb a bütykösedény és pedig 2—4, vagy sok bütyökkel, egy, vagy több körben. Leitem egy olyan edényt is, amelyiknek két füle belül volt a peremen, 5 mm-es lyukkal. Alakja VII. tábla 5. 20

cm magas, 10 cm felsőátmérővel. Kívül síma, de vastag, primitivebb munka, Debrecenben van. Egyetlen egy vonaldíszes, vagy általában díszes edény sem volt, talán még cserépdarab sem. Olykor csipkedett dísz látszott, de az is ritkán. A finomabb művű edények alakja nagyjában a következő: 19. old.: 3. (piciny füle magasabban), 5., 8., 9. 21. old.: 2., 3. 25. old.: 4. 37. old.: 6. 45. old.: 2. A durvaművű, vastag, omlós falúak közül 19. old.: 8. 20. old.: 3., 4. 27. old.: 1. 37. old.: 5., 9. 45. old.: 1., 7. I. tábla 1., 3. II. tábla 3., stb. Alak, forma, általában olyas, csak talán a 37. oldal 13., 45. oldal: 4., 6. alakút nem láttam és a fülük igen kicsiny, sokkal gyakrabban bütyök.

ad VIII. A konyári temető egykorú, vagy fiatalabb a pusztaisvánházinál. Erre mutat az edények dísznélkülisége, fül nélkülisége. (Ha van is füle, az kicsiny és kicsiny lyukkal). Erre mutatna még a sok kovapenge és a hulladék, továbbá egy igen szépen csiszolt-fürt köfokos (fehér áttetszőszerű), és még talán a gyakori és igen sokszoros hullacsonkítás is. 2 szarvasagancs darabot is leltem.

A konyári is vízpartján van, ezt is gát-erősítés közben fedeztem fel. A sírok fél méter mélyen vannak. Vagy 20 sír került elő, de bizonyára van több is. A határban biztosan van még vagy négy ilyen temető. (Kettőt már így is tudok, meg egy telepet).

Dr. Kiss Vilmos.

Frühkupferzeitliche Friedhöfe zu Pusztaisvánháza und Konyár.

Die an den Gräbern zu Konyár (Kom. Bihar) beobachteten Erscheinungen dienen zur Unterstützung jener Beobachtungen, die Dr. Jenő Hillebrand in dem Friedhofe zu Pusztaisvánháza gemacht hat. Mit Bezug

auf die entsprechenden Abschnitte veröffentlichte ich die dort gemachten Erfahrungen.

Dr. V. Kiss.